INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARI SAMARADORLIGINI ANIQLASHNING PEDAGOGIK DIAGNOSTIK USULLARI

Xolmurodova Umida Ummatovna
Jizzax politexnika instituti
https://doi.org/10.5281/zenodo.24269250

Annotatsiya. Tezisda innovatsion ta'lim texnologiyalarining samaradorligini aniqlashda pedagogik diagnostika usullarining ahamiyati va imkoniyatlari yoritilgan. Ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish samaradorligini baholash, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalaridagi o'zgarishlarni aniqlash hamda ta'lim natijalarini tahlil qilishning diagnostik yondashuvlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, kuzatish, suhbat, anketa, test, pedagogik tajriba-sinov va natijalarni qiyosiy tahlil qilish kabi metodlarning innovatsion ta'lim texnologiyalari samaradorligini aniqlashdagi o'rni asoslab berilgan.
Kalit so'zlar: innovatsion ta'lim texnologiyalari, pedagogik diagnostika, samaradorlik, ta'lim sifati, diagnostik metodlar.

Annotation. This thesis highlights the importance and potential of pedagogical diagnostic methods in determining the effectiveness of innovative educational technologies. It examines diagnostic approaches to evaluating the effectiveness of modern pedagogical technologies in the educational process, identifying changes in students' knowledge, skills, and competencies, and analyzing educational outcomes. Furthermore, the role of such methods as observation, interviews, questionnaires, testing, pedagogical experiments, and comparative analysis in determining the effectiveness of innovative educational technologies is substantiated.
Keywords: innovative educational technologies, pedagogical diagnostics, effectiveness, quality of education, diagnostic methods.

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, o'qitish samaradorligini oshirish hamda o'quvchilarning zamonaviy bilim va kompetensiyalarini rivojlantirishni taqozo etmoqda. Globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim mazmuni va metodlarini takomillashtirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi hamda kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, ta'lim jarayonida interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, muammoli ta'lim, loyihaviy ta'lim va hamkorlikda o'qitish kabi innovatsion texnologiyalardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi.

Innovatsion ta'lim texnologiyalarini ta'lim jarayoniga joriy etishning o'zi kutilgan natijaga erishishni to'liq kafolatlamaydi. Buning uchun mazkur texnologiyalarning amaliy samaradorligini aniqlash, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarida yuz berayotgan o'zgarishlarni muntazam tahlil qilish hamda erishilgan natijalarni ilmiy asosda baholash zarur. Aynan shu jarayonda pedagogik diagnostika muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagogik diagnostika ta'lim jarayonining holati, o'quvchilarning individual rivojlanish darajasi, o'zlashtirish ko'rsatkichlari va shakllangan kompetensiyalarni aniqlash imkonini beradi. Uning yordamida ta'lim texnologiyalarining samaradorligi, mavjud pedagogik muammolar va ularni bartaraf

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

etish yo‘llari aniqlanadi. Bunda pedagogik kuzatish, suhbat, anketa, test, diagnostik topshiriqlar, pedagogik tajriba-sinov hamda qiyosiy tahlil metodlaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Ayniqsa, o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan innovatsion ta’lim texnologiyalari samaradorligini aniqlashda diagnostik metodlarning o‘rni beqiyosdir. Chunki kommunikativ kompetensiya faqat nazariy bilimlar bilan emas, balki o‘z fikrini erkin ifodalash, muloqotga kirishish, suhbatdoshni tinglash, fikr almashish va jamoada hamkorlik qilish kabi amaliy ko‘nikmalar orqali ham namoyon bo‘ladi. Shu sababli ushbu kompetensiyalarni baholashda kompleks diagnostik yondashuvdan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Shunday qilib, innovatsion ta’lim texnologiyalari samaradorligini pedagogik diagnostika asosida aniqlash ta’lim jarayonining sifatini oshirish, o‘quvchilarning individual rivojlanish dinamikasini kuzatish hamda ta’lim metodlarini takomillashtirishning muhim sharti hisoblanadi.

Bugungi ta’lim jarayonida innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari kengayib borayotgan bo‘lsa-da, ularning haqiqiy samaradorligini aniqlash va baholash bilan bog‘liq ayrim muammolar mavjud. Jumladan, ta’lim amaliyotida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishga katta e’tibor qaratilayotgan bo‘lsa-da, ularning o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarini rivojlantirishga ta’sirini aniqlash mexanizmlari har doim ham yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Ayrim hollarda innovatsion texnologiyalarning samaradorligi o‘quvchilarning darsdagi faolligi, mashg‘ulotga qiziqishi yoki o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari bilan cheklanib baholanadi. Biroq bunday yondashuv ta’lim texnologiyalarining o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv, muammoli vaziyatlarni hal etish, muloqotga kirishish va hamkorlikda ishlash kabi kompetensiyalarni rivojlantirishdagi imkoniyatlarini to‘liq ochib bera olmaydi.

Shuningdek, pedagogik diagnostika jarayonida an’anaviy baholash usullarining ustunligi ham muhim muammolardan biri hisoblanadi. Xususan, test, yozma nazorat ishlari va og‘zaki savol-javoblar orqali o‘quvchilarning nazariy bilimlarini aniqlash mumkin, biroq ularning amaliy faoliyatda egallagan ko‘nikmalari va kompetensiyalarini to‘liq baholash imkoniyati cheklangan. Ayniqsa, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish jarayonida o‘quvchining o‘z fikrini erkin ifodalashi, suhbatdoshni tinglashi, munozarada faol ishtirok etishi, o‘z nuqtayi nazarini asoslay olishi va jamoada hamkorlik qilishi kabi jihatlarni aniqlash alohida yondashuvni talab etadi.

Bundan tashqari, o‘quvchilarning individual xususiyatlari, bilim darajasi, qiziqishlari va kommunikativ imkoniyatlaridagi farqlarni diagnostika jarayonida yetarlicha hisobga olmaslik ham baholash natijalarining aniqligiga ta’sir ko‘rsatadi. Barcha o‘quvchilar uchun bir xil topshiriq va baholash mezonlaridan foydalanish ularning individual rivojlanish dinamikasini to‘liq aniqlashga imkon bermaydi. Shu bilan birga, diagnostika natijalaridan ta’lim jarayonini takomillashtirishda yetarlicha foydalanilmasligi, baholashning faqat nazorat vositasi sifatida qaralishi ham mavjud muammolar qatoriga kiradi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun innovatsion ta’lim texnologiyalari samaradorligini aniqlashga yo‘naltirilgan kompleks pedagogik diagnostika tizimini takomillashtirish zarur. Bunda baholash jarayonini faqat o‘quvchilarning nazariy bilimlarini aniqlash bilan cheklamasdan, ularning amaliy faoliyati, mustaqil fikrlashi, ijodkorligi, ijtimoiy faolligi va kommunikativ kompetensiyalarining rivojlanish darajasini ham qamrab olgan holda tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Pedagogik diagnostikada kuzatish, suhbat, anketa, test, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, loyiha ishlari, rolli o‘yinlar, guruhiy munozaralar va pedagogik tajriba-sinov metodlarini o‘zaro uyg‘unlashtirish orqali ta’lim natijalarini yanada aniqroq baholash mumkin.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Shu bilan birga, diagnostika jarayonida o‘quvchilarning boshlang‘ich va yakuniy rivojlanish ko‘rsatkichlarini taqqoslash, ularning individual o‘sish dinamikasini muntazam kuzatib borish ham muhim ahamiyatga ega. Buning uchun aniq belgilangan mezonlar, ko‘rsatkichlar va darajaviy tavsiflardan foydalanish talab etiladi. Xususan, kommunikativ kompetensiyalarni baholashda o‘quvchining muloqotga kirishish faolligi, fikrini izchil va tushunarli ifodalashi, suhbat jarayonida o‘zaro hurmatga rioya qilishi, savol-javoblarda ishtirok etishi, munozara olib borishi va jamoaviy faoliyatda hamkorlik qilishi kabi ko‘rsatkichlarni inobatga olish lozim.

Innovatsion ta’lim texnologiyalari samaradorligini aniqlashda raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish ham muhim yechimlardan biri hisoblanadi. Zamonaviy elektron platformalar, interaktiv testlar, onlayn so‘rovnomalar va multimedia vositalari yordamida o‘quvchilarning o‘zlashtirish darajasi, topshiriqlarni bajarish natijalari hamda ta’lim jarayonidagi faolligini tezkor tahlil qilish imkoniyati yaratiladi. Biroq raqamli vositalardan foydalanishda ularning pedagogik maqsadga muvofiqligi, o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mosligi hamda diagnostik natijalarning ishonchliligiga alohida e’tibor qaratish zarur.

Eng muhimi, pedagogik diagnostika natijalari ta’lim jarayonini takomillashtirishga xizmat qilishi kerak. Buning uchun aniqlangan kamchiliklar asosida tegishli pedagogik metod va texnologiyalarni tanlash, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish, zarur hollarda korreksion pedagogik faoliyatni tashkil etish va qayta diagnostika o‘tkazish maqsadga muvofiqdir. Bunday yondashuv innovatsion ta’lim texnologiyalarining samaradorligini muntazam nazorat qilish, mavjud muammolarni o‘z vaqtida aniqlash va ularni bartaraf etish imkonini beradi.

Demak, innovatsion ta’lim texnologiyalari samaradorligini aniqlashda pedagogik diagnostikaning kompleks, tizimli va uzluksiz tashkil etilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Diagnostik metodlarning o‘zaro uyg‘unligi, baholash mezonlarining aniqligi, individual yondashuv va natijalarning muntazam tahlili ta’lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan innovatsion texnologiyalar samaradorligini baholashda ularning real muloqot jarayonidagi ishtiroki va amaliy faoliyatini diagnostika qilish ustuvor vazifa sifatida qaralishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Ishmuhamedov R.J. va boshq. Ta’limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Iste’dod, 2008.

3. Bespalko V.P. Слагаемые педагогической технологии. – Москва: Педагогика, 1989.

4. Bloom B.S. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. – New York: Longmans, Green, 1956.

5. Black P., Wiliam D. Assessment and Classroom Learning // Assessment in Education: Principles, Policy & Practice. – 1998. – Vol. 5, No. 1. – P. 7–74.

6. Hattie J., Timperley H. The Power of Feedback // Review of Educational Research. – 2007. – Vol. 77, No. 1. – P. 81–112.

7. Mishra P., Koehler M.J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108, No. 6. – P. 1017–1054.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.